

570

MARÇ
2019

QUI VOL MATAR ELS SPITZENKANDIDATEN?

Héctor Sánchez Margalef, Investigador, CIDOB

Probablement el títol és una mica exagerat ja que no ha mort ningú en el sentit literal del terme. No obstant això, el procés mitjançant el qual els europeus van escollir el president de la Comissió Europea el 2014 està ferit, potser de mort.

Fa cinc anys, el projecte europeu es trobava tremendament qüestionat, sobretot per la divisió nord-sud, i a Brussel·les hi havia pànic a un possible descens en la ja habitualment baixa participació electoral europea. La legitimitat del Parlament Europeu podia quedar en entredit. Per fomentar la participació, els dos principals grups de l'Eurocambra van decidir designar un candidat principal (*Spitzenkandidaten*) per a les eleccions europees, que també seria la seva proposta per presidir la Comissió. Per a això, el Parlament es va aferrar a l'article 17.7 del Tractat de la Unió Europea: *"Tenint en compte el resultat de les eleccions al Parlament Europeu i després de mantenir les consultes apropiades, el Consell Europeu proposarà al Parlament Europeu, per majoria qualificada, un candidat al càrrec de president de la Comissió"*. Els grups polítics de l'Eurocambra van acordar, primer entre ells i posteriorment amb la Comissió, no votar cap president que no hagués estat proposat per les grans famílies polítiques durant el procés electoral. Havia arribat l'hora de polititzar i democratitzar la política europea, es deien. Els més federalistes van donar suport a la idea pensant que escollien el "president de la Unió Europea" i que aquest procés era un pas més cap als "Estats Units d'Europa".

Els intergovernamentalistes i el Consell Europeu no estaven precisament entusiasmats amb la idea però, probablement amb altres prioritats en ment, van passar per alt fins a quin punt aquest tema podia tenir recorregut. El Partit Popular Europeu (PPE) va guanyar les eleccions i un Jean-Claude Juncker disposat a liderar "la Comissió més política de la història" s'oferia com a president. Tanmateix, l'elecció de Juncker no va agradar a tots els caps d'Estat i de Govern, cadascú amb els seus respectius motius. Pel Parlament i la Comissió era una oportunitat per realçar el seu perfil institucional, desdibuixat amb la segona Comissió Barroso i supeditat al Consell Europeu. Tot i que la participació electoral no va augmentar, es pot afirmar que es va aturar la tendència abstencionista. No cal dir que no vam ser els europeus els que vam escollir el president de la Comissió. L'última paraula va ser dels caps d'Estat i de Govern que van decidir acceptar, de moment, el compromís assolit entre les institucions comunitàries i les principals famílies polítiques. No obstant això, Merkel, Rutte o Cameron, entre d'altres, ja van avisar llavors que el que havia succeït el 2014 no servia de precedent per a futures eleccions. Avui la qüestió és la següent: com sobreviuran els Spitzenkandidaten el 2019?

De nou, els diferents actors polítics han començat a posicionar-se a favor o en contra d'aquest procés d'elecció. Emmanuel Macron i el propi Consell Europeu com a institució estan decidits a que la proposta no sobrevisqui. El grup dels liberals europeus, liderat per Guy Verhofstadt, un *die hard* eurofederalista i fervent defensor de la fórmula dels Spitzenkandidaten, va pensar que els diputats de *La République a Marche* s'unirien a les seves files sense (massa) condicions. Però l'agenda del president francès era una altra. Macron va intentar impulsar la seva proposta de llistes transnacionals que el Parlament Europeu va tombar en votació perquè implementar-les implicava desmuntar les estructures de poder existents en els grans grups de la Cambra, i això disgustava a populars i socialdemòcrates, màxims beneficiaris de l'actual sistema. Després del fracàs de les llistes transnacionals, Macron va acceptar ingressar en els liberals però, a canvi, els va obligar a renunciar a la fórmula dels *Spitzenkandidaten* i presentar un 'equip de persones' capacitades per dirigir un 'projecte' per a Europa. La veritat és que el president francès no estava ni està disposat a renunciar a l'oportunitat de situar, mitjançant negociació al Consell Europeu, al seu candidat o candidata al capdavant de la Comissió. El sistema de *Spitzenkandidaten* l'hi impedeix perquè és altament improbable que el grup en el qual s'integrarà surti d'aquestes eleccions de maig en primera posició.

D'altra banda, el Consell Europeu vol recuperar la seva preeminència a l'hora d'escollir el president de la Comissió. Als governs europeus mai els va agradar que la Comissió Juncker s'autoproclamés "la més política de la història" per tres raons. La primera, perquè entén que no és funció de la Comissió ser política; aquesta funció pertany al Consell Europeu i la Comissió ha de ser la guardiana dels tractats i vetllar pel bé comú dels europeus, no fer política. A més, algunes decisions de la Comissió Juncker no van caure bé al Consell Europeu (des del to d'algun dels discursos sobre l'estat de la Unió fins al plantejament dels 5 escenaris sobre el futur de la UE) que les va interpretar com si s'hagués excedit en les seves competències. El segon motiu entén que la pretensió de polititzar la Comissió pot girar-se contra el projecte europeu per la incapacitat d'oferir el que prometia. Es pot acceptar que el Parlament Europeu tingui alguna cosa a dir en l'elecció del president de la Comissió però la composició de l'executiu comunitari no respon en realitat als equilibris polítics de l'Eurocambra, sinó als del Consell Europeu; proclamar una cosa que no és, i no pot ser, pot alienar els ciutadans europeus. L'última raó és la reivindicació del Consell Europeu com a font de legitimitat; que el reclam per impulsar els *Spitzenkandidaten* el 2014 fos que el Parlament Europeu té més legitimitat per ser la institució escollida directament pels ciutadans va molestar uns caps d'Estat i de Govern escollits també en sufragi directe pels ciutadans dels seus respectius països.

Els *Spitzenkandidaten* encara no han mort, però el perill és real. En la propera Eurocambra el Partit Popular Europeu seguirà sent la força amb més eurodiputats però és molt probable que per aconseguir que el candidat del PPE, Manfred Weber, sigui votat president de la Comissió es necessitin els vots de fins a quatre grups diferents, de manera que la votació es preveu complicada. Si els populars ho tenen difícil, pitjor ho té el candidat dels socialdemòcrates, Frans Timmermans, per construir una majoria alternativa.

Aleshores, què passarà? Cal tenir en compte que el lloc de president de la Comissió no és l'únic que es renova un cop passades les eleccions. El càrrec d'Alt Representant i la presidència del Banc Central Europeu també es renovent, així com el de president del Consell Europeu. Si el Parlament no aconsegueix posar-se d'acord en el termini necessari per culpa dels diferents bloquejos creuats entre grups parlamentaris, el Consell Europeu hi intervindrà. Tenint en compte els diferents equilibris geogràfics i de gènere a l'hora de repartir càrrecs, és possible que el Consell Europeu desestimi els *Spitzenkandidaten* disponibles (populars i socialistes presenten homes d'Alemanya i dels Països Baixos respectivament) i cedeixi algun

dels càrrecs en disputa (potser la presidència de la Comissió?) al sud d'Europa (França?) o a algun altre perfil del seu gust (potser a una dona?). En tota la història comunitària mai hi ha hagut una presidenta a la Comissió. A canvi, un país del nord es podria quedar amb l'anhelada presidència del BCE. Però, saltant-se les propostes dels grups del Parlament Europeu mataran, *de facto*, els *Spitzenkandidaten*.